

کسری و متبالمی ازدواج

(۲)

حسین طبیبانی

مرکز پژوهشهای مردم‌شناسی و فرهنگ عامه

۱- جنبه‌های دینی ازدواج

دربارهٔ اساس کار و بررسی جنبه‌های مختلف ازدواج، در تحقیقی که روی صد برگ قبالة ازدواج از شهرها و دهات مختلف و طبقات گوناگون بعمل آمده نتیجهٔ تحقیق چنین بوده است:

۱- وجوب و لزوم ازدواج بدستور دین با ذکر آیه‌ها و اخبار دینی: بطوریکه میدانیم در کلیه ادیان راجع به ازدواج و تشکیل خانواده سفارش و توصیه شده اما دین اسلام بوسیله آیات قرآن مجید جامعهٔ مسلمان را به امر تزویج ترغیب کرده است و بصورت يك وظيفه دینی درآمده مانند: وانكحوا لایامی منكم و الصالحین من عبادکم و اما انکم ان یکونوا فقراء یغنهم الله من فضله و الله واسعٌ علیم" ترجمه سوره نور آیه ۳۱: زنان بی شوهر و مردان بی زن را بنکاح یکدیگر در آورید و از فقر و تنگدستی نترسید زیرا مردم نیکوکار که ازدواج کرده‌اند پس از ازدواج اگر فقیر باشند خداوند بلفظ خود آنان را امتمول خواهد کرد خدا به احوال همه

آگاه و دایره رحمتش وسیع است. آیه دیگر مشعر بر همین امر است. فانكحوا ما طاب لکم من النساء مثنی و ثلاث و رباع فان خفتن ان لا تعدلوا فواحدة". ترجمه از سوره نساء آیه ۳: ازدواج کنید با هر کس که پسند آید شما را از زنان تا دو سه و چهار و اگر بترسید که با آنان از راه عدل و تساوی رفتار نکنید پس یکی بیشتر اختیار نکنید. و در این آیات خداوند بوسیله پیامبرش مردم را با امر ازدواج تشویق و ترغیب می‌کند و آنها را نوید می‌دهد اگر بی چیز و فقیر هم باشید خداوند شما ثروت و مکنت می‌دهد و در آیه ۴۵ از سوره نجم خداوند میفرماید و انّهُ خلق الذوجین الذکر و الانثی، ترجمه: اوست خدائی که آفرید جفت و دو همسر مرد و زن را.

در دین اسلام علاوه بر اینکه اجازه ازدواج با زنان مسلمان بصورتی تشویق آمیز و الزامی تذکر داده شده، ازدواج با زنان غیر مسلمان که عقیده و ایمان بخدای یکتا دارند نیز اجازه داده شده است و آیاتی در این مورد در قرآن مجید هست از جمله: ولا تنكحوا المشركات حتی

یؤمن و لامة مؤمنة خیر من مشرکة و لو ا عجبتمکم و لا تنکحوا المشرکین حتی یؤمنوا و تعبد مؤمن خیر من مشرک و لو ا عجبکم اولئک یدعون الی النار و الله یدعوا الی الجنة و المغفرة باذنه و یبین آیاته للناس لعلهم یتذکرون (از سوره بقره آیه ۲۲۱) ترجمه: با زنان مشرک ازدواج نکنید و بمردان مشرک زن ندهید مگر آنکه زن و مرد قبلاً ایمان آرند هر چند زیبایی و مال آنها شما را بشگفت آرد مشرکان شما را از راه جهل با تش دوزخ میکشاند اما خداوند شما را به بهشت و بخشایش دعوت می‌کند و آیات و ادله خود را برای بشر روشن می‌سازد و شاید بخود آیند و متذکر شوند. آیه ۵ از سوره مائده حکایت از ازدواج یا زنان غیر مسلمان ولی با ایمان مینماید: و المحصنات من المؤمنات من الذین اوتوا الکتاب من قبلکم اذا آتیتموهن آجورهنّ محصنین غیر مسافحین و لامتخذی آخذانہ یکفر بالایمان فقد حبط عمله و هو فی الآخرة من الخاسرین: ترجمه ازدواج شما با زنان پارسا از مسلمان و یهود و نصارا جایز است است بشرطی که مهر آنان را بپردازید

قوله في قوله تعالى
 يا ايها الذين آمنوا
 اذكروا نعم الله اليكم
 انكم كنتم اعداء
 له لم يحرم الله
 عليكم ما حرم
 على ابيكم
 ولما حرم الله
 عليكم ما حرم
 على ابيكم
 ولما حرم الله
 عليكم ما حرم
 على ابيكم

بعد

وغيره من غير ذلك
 كقولك ولو كان
 له كفوا لهدموا
 الدنيا

والمعنى الا يا ايها الذين آمنوا
 الصلوا في عبادكم
 والمؤمنين ان يكونوا
 اقرب اليكم من الله
 وفضل الله اليكم

وطالعه وانما هو
 في عبادكم من الله
 وفضل الله اليكم
 وفضل الله اليكم

منعوا من غير ذلك
 وهو ما لم يرد
 في قوله تعالى
 يا ايها الذين آمنوا
 صلوا في عبادكم
 والمؤمنين

معين وكما بين
 مشخص معلوم
 القدر والوصف
 متبوع بغيره

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

الذين آمنوا
 صلوا في عبادكم
 والمؤمنين

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع
 بغيره وهو متبوع

پارسایانی که اهل زناکاری نبوده و رفیق باز نباشند (دوست مرد نگیرند) آری هر کس بقواعد ایمان کفر ورزد و از آن سرپیچی کند مساعی او هدر می‌رود و در روز قیامت در ردیف زیانکاران بشمار می‌رود.

آیاتی که ذکر میشود مربوط بازدواج است ولی مضمون آن کم و بیش در قباله‌ها بطور ضمنی نوشته شده ولی اصل آیه ذکر نگردیده است، اینک آیات مذکور آورده میشود:

سوره بقره آیه ۲۲۳: نساء کم حرث لکم فأتوا حرائکم انی سئتم، و قد موی لانسکم و اتقوا الله و اعلموا انکم ملاقوه و بشر المؤمنین (زنان شما کشتزار شما هستند باین کشتزار هر وقت و هر گونه میل دارید وارد شوید اما بدانید که اینها کشتزارند و در این موارد ب فکر آینده باشید برای فردای خود احسانی بدهید و برای خدا پرهیزید و بدانید حتماً در روز قیامت او را ملاقات خواهید کرد مخصوصاً بمؤمنان مژده این ملاقات را بدهید) و نیز آیه دیگری از سوره نساء (آیه ۴) و اتوا النساء صدقاتهن نحلة فان طبن لکم عن شیئی منه نفساً فکلوه هنیئاً مریئاً (مهر زنان را با طیب خاطر بپردازید و اگر شخصاً مقداری از مهر خود را بشما بخشیدند حلال است آن را با کمال میل قبول کنید).

و نیز آیه ۱۲۸ از سوره نساء و لن تستیعوا ان تعدلوا بین النساء ولو حرصتم فلا تسئلوا کل المیل فندروها کالمعلقة و ان تصلحوا و تتقوا فان الله کان غفوراً رحیماً (شما هیچ وقت قادر نخواهید بود که بین زنان عدالت برقرار کنید هر قدر هم سعی و کوشش کنید زیرا درجه میل بزنها تفاوت دارد سعی کنید تمام علاقه خود را بیک زن آشکار نسازید و دیگری را مانند شیئی بی خاصیتی معلق و محروم بگذارید اگر بصلح و سازش و پرهیزکاری رفتار کنید خداهم نسبت بشما آمرزنده و مهربان است).

روایاتی که در قباله‌ها آمده بقرار

زیر است:

۱- حدیث نبوی در اصول کافی:

النکاح سنئی و من رغب عن سنئی فلیس منئی (نکاح و ازدواج سنت و روش من است که هر کس که از سنت و روش من اعراض و روی گردانی کند از من نیست).

۲- من تزوج فقد احرز نصف دینه فلیتق الله فی نصف الاخر (کسی که ازدواج کند نیمه‌ای از دین خود را نگاه داشته و بدست آورده و اینک بوسیله پرهیزگاری در نیمه دیگر بکوشد).

۳- حدیث نبوی - رکعتان من - المتزوج خیر من سبعین رکعات من غیره (دو رکعت نماز کسی که ازدواج کرده برابر است با هفتاد رکعت نماز دیگری که از ادای این وظیفه خودداری کرده است).

۴- مابنی فی الاسلام بناء احب الی الله من التزویج: بنائی در اسلام بنیاد شده است که نزد خدا محبوب‌تر از تزویج باشد.

۵- تناکحوا تناسلوا تکثروا فانی اباهی بکم الامم یوم القیمة ولو بالنسقط. ترجمه: ازدواج کنید تا نسل بوجود آورید و زیاد شوید پس بدرستی که من بوسیله شما میاهات و افتخار می‌کنم بسایر امتها و اگر چه فرزند نارس از شما بیفتند.

۶- حدیث نبوی - من تزوج حفظ نصف دینه فلیتق الله فی نصف الاخر: هر کسی که ازدواج کند نیمه‌ای از دین خود را حفظ کرده است و اینک بوسیله پرهیزکاری در نیمه دیگر بکوشد.

روایات و احادیثی که مضمون آنها در قباله‌ها ذکر شده ولی متن آنها ذکر نشده بقرار زیر می‌باشد:

۱- از قول حضرت امیر (ع): ان الله لا یحب الذواتین و الذواتات (خداوند

کسانی که زود زن می‌گیرند و طلاق می‌دهند و شوهر می‌کنند و طلاق می‌گیرند هیچ دوست نمیدارد).

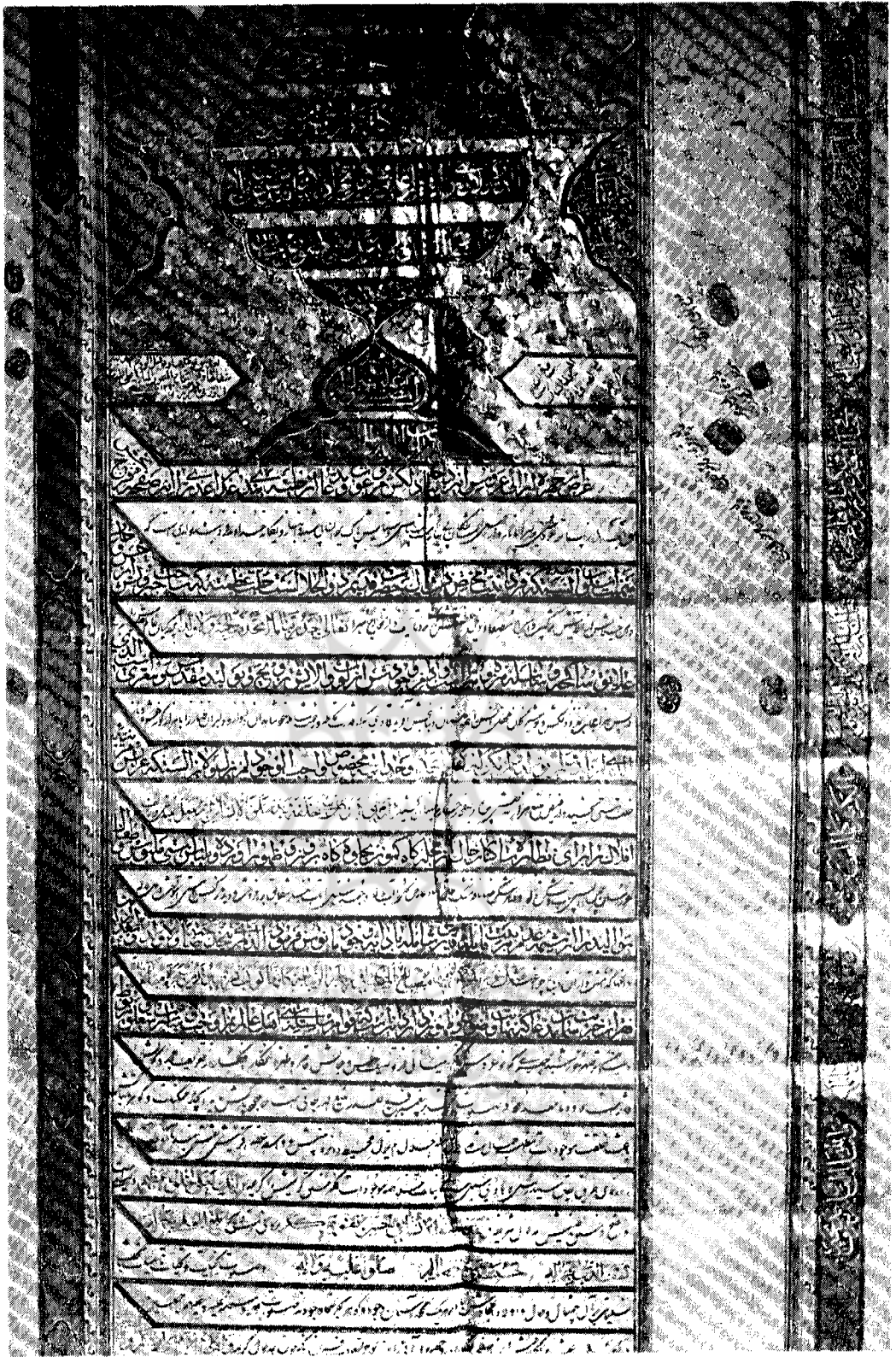
۲- از قول امام صادق (ع): هر کس بنیت کسب مال یا رسیدن بجمال زن بگیرد دیری نمیگذرد که از هر دو محروم خواهد ماند در صورتیکه اگر بقصد انجام وظیفه اجتماعی و دینی زن بگیرد از مال و جمال بهره‌مند خواهد شد. نقل از کتاب زن و حقوق آن تألیف آقای حاذقی.

۳- حدیث نبوی از اصول کافی: الکأد بعیاله کالمجاهد فی سبیل الله ترجمه (آن کسی که در راه تهیه رفاه و آسایش زن و فرزندان خود رنج برد و زحمت کشد مانند کسی است که در راه خدا کارزار و جنگ کرده است).

۴- کسی که طلب روزی و معیشت کند برای بی نیازی از مردم و توسعه بر اهل و عیال و وابستگان خود در روز جزا صورت وی نورانی و درخشان باشد. از حضرت صادق نقل از کتاب آقای حاذقی.

۵- حدیث نبوی از اصول کافی: ما استفاد امرء بعد الاسلام فائدة من امرأة تزوجها ترها اذا نظر الیهها و تحفظ اموالها اذا غاب عنها: ترجمه: هیچ فایده و سودی برای شخص مسلمان پس از نعمت اسلام حاصل نمیشود که از زنی نیکوکار و خوب که با او ازدواج نماید بهتر باشد زیرا چون او را ببیند شاد و مسرور شود و چون از او غایب شود مال و ناموس او را حفظ کند.

۶- نقل از امام محمد باقر (ع): دو رکعت نماز مرد زن دار و زن شوهر دار برابر است بسا شب‌زنده‌داری و اشتغال بعبادت و روزه گرفتن مرد عزب و زن بی‌شوهر.

۷ - حدیث نبوی : حیب الی من دنیاکم ثلاث النساء والطیب قرة عینی فی الصلوة : از دنیای شما سه چیز نزد من محبوب و دوست داشتنی است : زن ، بوی خوش ، نماز که در آن روشنی چشم من است .

۸ - حدیث نبوی از اصول کافی : قرة عنی فی الصلوة ولذتی فی الدنیا النساء . ترجمه : روشنائی چشم من در نماز است و لذت من و بهره من از دنیا زنانه .

۹ - حدیث نبوی از اصول کافی : ما أحب من دنیاکم الا النساء والطیب ترجمه : از دنیای شما چیزی را دوست ندارم جز زنان و بوی خوش .

۱۰ - از امام جعفر صادق (ع) در اصول کافی : ما تلذذ الناس فی الدنیا والآخره بلذات اکثر لهم من لذات النساء : مردم در دنیا و آخرت لذت و بهره ای نمی برند که لذت بیشتر دهد برایشان از لذت و بهره ای که از زنان می برند .

۱۱ - از قول امام جعفر صادق (ع) در اصول کافی : وان اهل الجنة ما تلذذ بشیء من الجنة اشیء عندهم من النکاح لاطعام والاشراب : بدرستی که اهل بهشت از چیزی لذت نمی برند در بهشت که دوست داشتنی تر باشد نزد ایشان از نکاح نه شراب و نه غذا .

۱۲ - حدیث نبوی از اصول کافی : خیر نساء کم الولود الودود والعقیفة العزیزة فی اهلها : بهترین زنان بسیار فرزند آورد و بسیار مهربان و پاکدامن و بزرگ در خانواده شان هستند .

۱۳ - حدیث نبوی از اصول کافی : افضل نساء امتی اصبحهن وجهاً و اقلهن مهراً : ترجمه : برترین زنان امت من زیباترین آنها هستند از لحاظ صورت و کمترین آنها از لحاظ مهریه .

۱۴ - حدیث نبوی از اصول کافی : خیر نساء کم الطیبة طعام الطیبة الریح

کافی . ترجمه : برترین میانجی گریها واسطه شدن بین دو نفر است در ازدواج تا خداوند آنها را بهم پیوند دهد .

۱۶ - از امام جعفر صادق (ع) در اصول کافی : جاء رجل الی النبی فشکا الیه الحاجة فقال تزوج فتزوج فوسع علیه . ترجمه : مردی پیش پیغمبر آمد و از فقر و بی چیزی و نیازمندی شکایت کرد پس پیغمبر گفت ازدواج کن ، رفت و ازدواج کرد پس گشایش و وسعت در

التي ان انفتحت انفتحت بمعروف وان امسكت امسكت بمعروف : بهترین زنان شما کسی است که غذای خوب طبخ می کند و بوی خوش استعمال می کند و اگر اتفاق و بخشش بکند بخشش به نیکی و خوبی می کند و اگر امساک و نگهداری می کند خوبی و نیکی را نگهداری می کند .

۱۵ - افضل الشفاعات ان تشفع بین اثنين فی نکاح حتی یجمع الله بینهما : نقل از حضرت امیر (ع) در اصول

شرح عقده نامه صفحه مقابل

بسم الله الرحمن الرحيم وسلم تسليماً كثيراً كثيراً كثيراً

وبعد سبب از تحریر و آرایشگری این صفحه میمنت اسلوب آنستکه وحدانیت مختص خداوند لم یزال ولا یزال هو الواحد الاحد الصمد الذی لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفواً احد و چون بقاء نسل و سلسله بنی آدم منوط بمزاجت و مربوط بمواصلت است بنا بر فرمان آیه کریمه مبارکه وانکحوا الایامی منکم والصالحین من عبادکم و اما تمکن ان یکنوا فقراء یغنیهم الله من فضله و بفرمایش حضرت مستطاب نبوی ص ع کما قال النکاح سنتی فمن رغب سنتی فلیس منی بناء علی هذا در وقتی میمون و مسعود عقد مناکحه و مزاجت دائمی واقع شد فی مابین زوج هو عالیجاه و مجتهد همراه آقا حسین مرحوم جنت مکان آقا میرزا حسن لای بیدی و هی الزوجه عصمت و عفت پناه المسمات به سکنه خانم بنت مرحوم حاج براتعلی لای بیدی بتصریح اذنهما بصدق معین و المقدر همگی و تمامی و نیم شعر آب از جمله پنج شعر آب مالکی زوج مرقوم از مزرحه جفتو بانضمام شصت تا که مو عینی از جمله یک درب باغ منصرفی خود زوج که شهره است بیاغ نظر علی و محدود است از طرفی بیاغ (خوانده نشد) و طرفی بیاغ ورثه کربلائی عبدالحسین و طرفی بیابان و کوه سار با توابع و لواحق از ممر و مدخل مرقوم به قیمت چهل تومان و همگی و تمامی موازی یکمن نیم بوزن شاه مس ساخته عمل کاشان همگی و تمامی یکمن نیم بوزن شاه فرش اطاق و همگی و تمامی یکدست رختخواب عمل اعراب که روی آن جاجیم باشد و تمامی معدوده چهار رأس گوشتند نناجی کدخدایند که دو رأس میش و دو رأس بز باشد حاضر گردید - زوج مرقوم تمامی اشیاء مرقوم الفوق را با نیم شعر آب و شصت تا که عینی صدق زوجه مسطره قرارداد مناکحه صحیحه شرعیه و معاقده صراحة کلیه علی الفاظ العجاپ شرعیین مطابق سنه ۱۳۴۷ .

مهر : عاقد - محمدرضا

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على سيدنا محمد
 وآله الطيبين الطاهرين
 أجمعين
 في يوم الجمعة
 من شهر ربيع الأول
 سنة ١٢٤٠
 في دار السلام
 بمكة المكرمة
 في شهر ربيع الأول
 سنة ١٢٤٠
 في دار السلام
 بمكة المكرمة

وبعد سبيلك ياربنا في كل حين
 وسبيلك ياربنا في كل حين

هذا هو الولاية هو الولاية هو الولاية
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

يا من كفوا الصلاة والصدقة
 يا من كفوا الصلاة والصدقة

* * *

تشویقات مربوط به پایداری و دوام ازدواج و دوری جستن از طلاق و جدائی در دین اسلام همانطور که راجع بازدواج سفارش و توصیه شده درباره محکم کردن این پیوند و طلاق ندادن هم سفارش و توصیه شده است منجمله يك آیه از قرآن از سوره نساء آیه ۳۵ نقل میشود : وان خفهم شتاق بينهما فابعثوا حكماً من اهلها ان یرید اصلاحاً یوقل الله بینهما ان الله کان علیماً خبیراً ترجمه : اگر خوف مشاجره و نزاع سخت در بین آنان داشته باشید برای اصلاح يك داور از کسان مرد و یکی از کسان زن انتخاب کنید که بین آنان داوری کند اگر آنها قصد سازش داشته باشند خدا هم دل آنها را بهم نزدیک می کند خدا دانا و آگاه است . با توجه به مضمون آیه فوق خداوند امر می کند تا جائیکه ممکن است زن و مرد نباید از هم جدا شوند و بایستی خویشاوندان طرفین حکم بین آنها قرار بگیرند و آنان را اصلاح دهند و نگذارند پیوند زناشویی آنها از هم گسسته شود . کم و بیش روایاتی هم در این مورد وارد شده از اصول کافی

۱ - ابغض الاشیاء عند الله الطلاق ترجمه : بدترین و ناپسندترین چیزها نزد خدا طلاق است ۲ - ما خلق الله شیاً علی وجهه الارض ابغض من الطلاق : خداوند چیزی را نیافریده است روی زمین که بدتر و زشت تر از طلاق باشد . ۳ - تزوجوا لا تطلقوا فان الطلاق یهتسز منه العرش از اصول کافی - ترجمه : زن بگیرید و طلاق ندهید زیرا که بطلاق عرش خدا میارزد .

بنا به بررسی و تحقیقی که پیرامون یکصد قباله انجام داده ایم و ملاک کار ما صد قباله از طبقات مختلف بوده است در ۹۵ درصد آنها آیات متعدد قرآنی و اخبار دینی ذکر شده که همه حاکی از لزوم ازدواج و تشویق مسلمانان بامر ازدواج می باشد و حتی از لحاظ مذهبی در تمام برگهای مورد مطالعه سخنان معروف پیامبر اسلام پیچشم می خورد که می فرماید : النکاح سنتی ومن رغب عن سنتی فلیس منی . ترجمه : نکاح ازدواج سنت و طریقه من است هر کس که از سنت و روش من سرپیچی و اعراض کند از من نیست .

قراردادن قرآن مجید جزو مهریه جهت تبرک و تیمن :
قراردادن قرآن جزو مهریه یکی از مسائل قابل توجه در قباله های مورد مطالعه می باشد چون نظر باهیمیت و احترام

و عظمتی که قرآن کریم نزد مسلمانان دارد و معمولاً در زندگی فردی و اجتماعی دستورات آن عمل می نمایند در اکثر قباله ها بعنوان تیمن و تبرک جزو مهریه قرار گرفته و در ۶۵ درصد از قباله های مورد بحث قرآن مجید همراه مهریه می باشد و از لحاظ قیمت و ارزش بستگی بنوع تشخیص کاتبان قباله ها داشته است که از يك تومان تا صد تومان تقویم شده است .

۳ - ذکر دعا در قباله ها برای بهبود نسل بشر و توفیق یافتن زوجین در امر زناشویی : در قباله های مورد بحث نویسندگان بنا به دستورات دینی و مذهبی از خداوند درخواست فرزندانی نیکو و صالح و سالم برای زوجین کرده اند و در پنجاه درصد از قباله های مورد بررسی دعا در باره عطاء فرزندانی صالح و سالم بزوجهین از خداوند شده است . با توجه به مسائل مورد مطالعه ، در دین اسلام بیشتر از هر دین دیگری راجع بامر ازدواج و بقاء نسل جامعه توجه شده است و آیات متعدد درباره ازدواج نازل گردیده و پیغمبر اکرم هم بوسائل ممکن مردم را بامر ازدواج ترغیب فرموده و در هر موردی با بودن شرایط مساعد مسلمانان را مأمور تشکیل خانواده نموده است .

شعبه ششامه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

